

بودجه‌بندی دفاعی

نویسنده:

سرتیپ دوم دکتر ناصر شهلایی

انتشارات
دافوس آجا

انتشارات دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران

۱۴۰۱

سرشناسه	: شهلائی، ناصر، ۱۳۴۱
عنوان و نام پدیدآور	: بودجه‌بندی دفاعی / نویسنده ناصر شهلائی ؛ ویراستار وحید سجادی‌اصیل.
وضعیت ویراست	: ویراست ۲.
مشخصات نشر	: تهران: ارتش جمهوری اسلامی ایران، دانشگاه فرماندهی و ستاد، انتشارات دافوس، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	: ۲۳۱ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۵۳۵۰-۱۹-۹ ریال ۷۰۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	: قیفا
یادداشت	: واژه‌نامه.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۲۰- ۲۳۱؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: ایران. وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح -- هزینه‌ها و اعتبارات
موضوع	: Ministry of Defense and Armed Forces Logistics -- Appropriations and Iran expenditures
موضوع	: علوم نظامی -- ایران -- برنامه‌ریزی -- IranMilitary planning
شناسه افزوده	: دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا. انتشارات دافوس
رده‌بندی کنگره	: UA۸۵۳
رده‌بندی دیویی	: ۳۵۵/۰۲۳۰۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۱۰۶۴۱۷
اطلاعات رگورد کتابشناسی	: فیبا

عنوان: بودجه‌بندی دفاعی

نویسنده: سرتیپ دوم دکتر ناصر شهلائی

ویراستار: وحید سجادی‌اصیل

طراح جلد: حامد اعتمادی‌فرد

صفحه‌آرایی: سبحان فرشادفر

ناشر: دافوس

شمارگان: ۱۰۰۰

تعداد صفحه: ۲۳۱

تاریخ نشر: چاپ اول: ۱۳۹۹

ویرایش دوم: ۱۴۰۱

چاپ و صحافی: مدیریت چاپ، انتشارات دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا

قیمت: ۷۰۰/۰۰۰ ریال

نشانی: تهران، میدان پاستور، خیابان دانشگاه جنگ، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، انتشارات دافوس.

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۷۰۴۸۶

مسئولیت صحت مطالب با مؤلف است.

کلیه حقوق برای دافوس آجا محفوظ است. (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.)

۱۱	پیشگفتار
۱۳	کلیات
۱۴	بودجه دفاعی
۱۵	یکپارچگی فرایند طرح ریزی، برنامه ریزی و بودجه بندی
۱۶	بودجه دفاعی جمهوری اسلامی ایران
۲۱	ویژگی های بودجه دفاعی
۲۷	فصل اول طرح ریزی دفاعی
۲۸	اهداف یادگیری
۲۸	تعریف طرح
۳۰	تعریف طرح ریزی
۳۳	طرح ریزی دفاعی
۳۸	طرح ریزی دفاعی بلندمدت
۴۲	رویکردهای طرح ریزی دفاعی
۴۳	۱. رویکرد تهدید محور
۴۵	۲. رویکرد قابلیت محور
۵۱	نیاز نظامی و مطالبات عملیاتی
۵۴	۳. رویکرد سناریو محور
۵۵	فرایند طرح ریزی دفاعی
۶۱	مطالعه تطبیقی بازیگران و فرایند طرح ریزی دفاعی
۶۳	نقش رده های مختلف نیروهای مسلح در طرح ریزی دفاعی
۶۶	بازنگری طرح ریزی دفاعی بلندمدت
۶۷	سؤالات و تمرینات
۶۹	فصل دوم برنامه ریزی دفاعی
۷۰	اهداف یادگیری
۷۰	تعریف برنامه
۷۳	تعریف برنامه ریزی
۷۶	ویژگی های برنامه ریزی

۷۹	رابطه طرح ریزی و برنامه ریزی
۸۰	انواع برنامه ریزی
۸۰	۱. برنامه ریزی رسمی و غیر رسمی
۸۰	۲. برنامه ریزی متمرکز و غیر متمرکز
۸۱	۳. برنامه ریزی بلندمدت، میان مدت و کوتاه مدت
۸۲	۴. برنامه ریزی کلان، بخشی و منطقه ای
۸۲	۵. برنامه ریزی فراگیر و محدود به بخش
۸۲	۶. برنامه ریزی همیشگی و یکبار مصرف
۸۳	۷. برنامه ریزی از بالا به پایین، از پایین به بالا و اهداف از بالا و برنامه از پایین
۸۳	۸. برنامه ریزی بر حسب حوزه عملکرد
۸۳	۹. برنامه ریزی راهبردی و عملیاتی
۸۴	سطوح برنامه ریزی (راهبردی و عملیاتی)
۸۶	سابقه برنامه ریزی در ایران
۸۸	زمان بندی اجرای برنامه
۸۹	برنامه ریزی دفاعی
۹۱	اصول برنامه ریزی دفاعی
۹۲	نقش رده های مختلف در برنامه ریزی دفاعی
۹۳	بازنگری برنامه
۹۵	سؤالات و تمرینات
۹۷	فصل سوم تهیه بودجه
۹۸	اهداف یادگیری
۹۸	بودجه
۱۰۲	بودجه بندی
۱۰۴	مراحل بودجه بندی
۱۰۷	تهیه بودجه
۱۱۰	تهیه بودجه در سایر کشورها
۱۱۵	ساختار قانون بودجه کشور
۱۱۶	تهیه بودجه در نیروهای مسلح

۱۱۸.....	مراجع اثرگذار بر تهیه بودجه نیروهای مسلح
۱۲۱.....	اجزای بودجه نیروهای مسلح
۱۲۲.....	چگونگی اثرگذاری بر بودجه نیروهای مسلح در مرحله تهیه بودجه
۱۲۲.....	۱. ارایه طرح‌های دفاعی
۱۲۳.....	۲. مراقبت از درج کامل اعتبارات تقویت بنیه دفاعی
۱۲۴.....	۳. اجرایی نمودن قوانین مالی اجرا نشده
۱۲۴.....	۴. تأمین کسری اعتبارات فصل یکم
۱۲۵.....	۵. مراقبت از ردیف‌های اعتباری اداره و نگهداشت سازمان‌ها
۱۲۶.....	سؤالات و تمرینات
۱۲۷.....	فصل چهارم تصویب بودجه
۱۲۸.....	اهداف یادگیری
۱۲۸.....	فرایند تصویب بودجه
۱۳۰.....	اسناد بالادستی در بودجه بندی
۱۳۲.....	قوانین هزینه‌های خارج از قانون بودجه
۱۳۳.....	تصویب بودجه در سایر کشورها
۱۳۶.....	مراجع اثرگذار بر تصویب بودجه نیروهای مسلح
۱۳۷.....	چگونگی اثرگذاری بر بودجه نیروهای مسلح در مرحله تصویب بودجه
۱۳۷.....	۱. مراقبت از واگذاری کامل اعتبارات تقویت بنیه دفاعی
۱۳۷.....	۲. هزینه‌هایی که در تهیه بودجه به آن‌ها توجه نشده
۱۳۷.....	۳. تعریف منابع درآمدی جدید
۱۳۹.....	سؤالات و تمرینات
۱۴۱.....	فصل پنجم اجرای بودجه
۱۴۲.....	اهداف یادگیری
۱۴۲.....	فرایند اجرای بودجه
۱۴۷.....	اجرای بودجه در سایر کشورها
۱۴۹.....	اجرای بودجه در نیروهای مسلح
۱۵۲.....	مراجع اثرگذار بر اجرای بودجه نیروهای مسلح
۱۵۲.....	چگونگی اثرگذاری بر بودجه نیروهای مسلح در مرحله اجرای بودجه

۱۵۲.....	۱. دریافت کامل اعتبارات ردیف‌های بودجه
۱۵۳.....	۲. استفاده از ظرفیت‌های موجود در تبصره‌های قانون بودجه
۱۵۳.....	۳. دریافت اعتبارات خارج از ردیف‌های نیروهای مسلح
۱۵۴.....	۴. اصلاح ردیف‌های اعتباری با اخذ مجوز از ستاد کل
۱۵۴.....	۵. تمدید مهلت استفاده از وجوه سنواتی با اخذ مجوز از ستاد کل
۱۵۴.....	۶. درخواست متمم بودجه و اصلاح بودجه
۱۵۵.....	سؤالات و تمرینات
۱۵۷.....	فصل ششم نظارت بر بودجه
۱۵۸.....	اهداف یادگیری
۱۵۸.....	نظارت بر بودجه
۱۵۹.....	انواع نظارت بر بودجه
۱۵۹.....	ماهیت نظارت
۱۶۰.....	نظارت مالی
۱۶۳.....	نظارت بر عملکرد
۱۵۸.....	مسئول نظارت
۱۶۴.....	نظارت قوه مقننه
۱۶۶.....	نظارت قوه مجریه
۱۶۷.....	نظارت قوه قضاییه
۱۶۱.....	زمان نظارت
۱۶۷.....	نظارت پیش از هزینه
۱۶۸.....	نظارت حین هزینه
۱۶۸.....	نظارت پس از هزینه
۱۶۹.....	نظارت بر بودجه در سایر کشورها
۱۷۲.....	نظارت بر اجرای بودجه در نیروهای مسلح
۱۷۴.....	سؤالات و تمرینات
۱۷۵.....	فصل هفتم بودجه‌بندی عملیات مشترک و مرکب
۱۷۶.....	اهداف یادگیری
۱۷۶.....	عملیات مشترک و مرکب

بودجه، یک سند سیاسی - اقتصادی و ابزاری برای برنامه‌ریزی و ارزیابی عملکرد دولت است که به تصویب قوه مقننه می‌رسد و همه درآمدها و هزینه‌های دولت را در مقطع زمانی عموماً یک ساله، نشان می‌دهد. نیروهای مسلح، مانند همه سازمان‌های دولتی، برنامه‌های خود را در قالب بودجه سالانه تنظیم و اجرا می‌کنند. از آنجا که منابع مالی در اختیار دولت، محدود و نیاز سازمان‌های دولتی عموماً بیشتر از منابع است، همه سازمان‌های دولتی برای اجرای بهتر مأموریت خود، به دنبال دریافت سهم بیشتری از بودجه سالانه کشور هستند؛ نیروهای مسلح و از جمله ارتش نیز از این موضوع مستثنی نیستند.

چگونه می‌توان بر بودجه ارتش و نیروهای مسلح اثرگذار بود؟ هدف اصلی از تدوین این کتاب، پاسخگویی به همین سؤال است. این کتاب برای دانشجویان عملیات مشترک و مرکب تهیه شده است تا با افزایش دانش مالی فرماندهان و مدیران آینده ارتش، آنها بتوانند با درک بهتر از بودجه و بودجه‌بندی، به گونه‌ی بهتری منابع مالی را جذب، سازماندهی و مدیریت کنند و توان و اقتدار ارتش و نیروهای مسلح را ارتقا دهند. نظام طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی محور اصلی این کتاب می‌باشد و نحوه پیاده‌سازی این نظام در حوزه دفاعی و در سطح عملیات مشترک و مرکب به تفصیل شرح داده شده است. در این کتاب از ورود به مباحث تخصصی مالی و بودجه، از قبیل نحوه اعلام نیاز، صدور تخصیص و دریافت اعتبار، پرهیز شده است. یادگیری محتوای این کتاب، شناختی مناسب نسبت به موارد زیر را به دنبال خواهد داشت:

- طرح‌ریزی و برنامه‌ریزی دفاعی؛
- برقراری رابطه میان طرح‌ریزی و برنامه‌ریزی دفاعی؛
- درک یکپارچگی نظام طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی دفاعی؛
- نحوه تخصیص بودجه به طرح‌ها و برنامه‌ها؛
- شناخت دست‌اندرکاران بودجه دفاعی، در دولت و نیروهای مسلح؛
- اثرگذاری بر بودجه نیروهای مسلح در مراحل تهیه، تصویب و اجرای بودجه؛
- قوانین و مقررات حاکم بر استفاده از اعتبارات دریافتی؛
- مراجع نظارتی در بودجه دفاعی.

این کتاب مشتمل بر کلیات و هشت فصل می‌باشد. در قسمت کلیات، مطالبی درخصوص بودجه کل کشور و بودجه دفاعی کشور و ویژگی‌های بودجه دفاعی بیان می‌شود. فصل یکم و دوم به ترتیب به موضوعات طرح‌ریزی دفاعی و برنامه‌ریزی دفاعی اختصاص دارد. در این فصول ضمن آشنایی با مفاهیم،

طرح ریزی و برنامه ریزی دفاعی تشریح شده و نقش رده های مختلف در طرح ریزی و برنامه ریزی دفاعی بیان شده است.

هر یک از فصل های سوم تا ششم، به تشریح یکی از مراحل بودجه بندی، یعنی تهیه، تصویب، اجرا و نظارت بر بودجه پرداخته است. در این فصول، بعد از آشنایی با هر مرحله از بودجه بندی در کشور، چگونگی اقدام در نیروهای مسلح شرح داده شده و دست اندرکاران بودجه دفاعی بیان شده است. در انتهای هر یک از فصول سوم تا پنجم، با نحوه اثرگذاری بر بودجه نیروهای مسلح، به ترتیب در مراحل تهیه بودجه، تصویب بودجه و اجرای بودجه آشنا می شویم. در فصل ششم، مراجع نظارت بر بودجه و انواع نظارت بر بودجه دفاعی بیان شده است.

فصل هفتم به طرح ریزی، برنامه ریزی و بودجه بندی در عملیات های مشترک و مرکب اختصاص دارد. آخرین فصل به بیان مفاهیم اساسی بودجه بندی پرداخته است و اصول بودجه بندی و نظام های بودجه بندی بیان می شوند.

خداوند سبحان را شاکرم که توفیق تألیف این کتاب را عنایت فرمود. لازم است که از برادر بزرگوارم امیر سرتیپ دکتر حسین ولیوند زمانی، فرمانده محترم دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران که در تألیف این کتاب مشورتی فرموده اند و از برادر بزرگوارم جناب سرهنگ حمید همت مدیر محترم انتشارات دانشگاه تقدیر و تشکر نمایم. همچنین، از برادران بزرگوارم امیر سرتیپ دوم حمیدرضا منتظریان و جناب آقای مهندس مهرداد فضلعلی و جناب سرهنگ دکتر حبیب الله دهقان که با ارایه نظرات تخصصی، در غنای بیشتر این کتاب مساعدت نمودند، تقدیر و تشکر می کنم. در نهایت، از کلیه صاحب نظرانی که این کتاب را مطالعه می نمایند خواستارم که با انتقادات و پیشنهادهای خود، زمینه اصلاح و پربارتر شدن این اثر را فراهم سازند و از همه اشتباهاتی که سهواً صورت گرفته است، پوزش می طلبم.

سرتیپ دوم دکتر ناصر شهلانی
استاد دانشگاه فرماندهی و ستاد
ارتش جمهوری اسلامی ایران